

שהוא כולו לה', ואילו החטאת בשרה נאכל אבל דמה ניתן למעלה מחוט הסיקרא – היינו, הצעקה שהבעל-תשובה צועק להשי"ת שיושיע אותו, זה עולה למעלה במקום שאין צדיק גמור מגיע, וכדאיתא בזוהר הק' (חיי שרה קכט): דבעלי תשובה אינון קריבין למלכא יתיר מכלהו, ואינון משכי עלייהו ברעותא דלבא יתיר ובחילא סגיא לאתקרבא למלכא (מי השילוח ח"ב ס"פ צו).

דף יא

'מנחת חוטא תוכיח' שאם נכנסה לפנים – כשרה.
ואע"פ שהתורה לא פסלה אלא דם שנכנס ולא מנחה – מכל מקום ניתן לעשות 'יוכיח' ממנחה, שהגם שהיא דבר המכפר, אם הכניסה לפנים אינה נפסלת, והיינו משום שדמה שאמרה תורה – דוקא הוא, ואם כן גם חטאת דוקא, ולא שאר זבחים. ואין ללמוד אשם מחטאת, שהרי אפילו עולה שהיא כליל אינה נפסלת בהכנסת הדם, כל שכן באשם (עפ"י קרן אורה).

'אמר רבי יוחנן: יוסף בן חוני ורבי אליעזר אמרו דבר אחד' – כן דרכו של רבי יוחנן [ואביי] בכמה מקומות,
להעמיד דברי חכמים בשיטה אחת – כמצוין ביוסף דעת ב"מ מז:

'אמר רבי יהושע: אם בשאר ימות השנה שאינו כשר לשמו, אחרים כשרים לשמו, בזמנו שהוא כשר לשמו, אינו דין שיכשרו אחרים לשמו?...' – רבי יהושע הוכיח שכשר על סמך הדין שבשאר ימות השנה אם שחט זבחים אחרים לשם פסח – כשרים [וגם ר' אליעזר מודה לזה], הגם שאילו היה שוחט אז את הפסח – היה פסול. ואם כן כ"ש בזמן הכשרו של פסח ששאר זבחים גם כן יוכשרו. ועל סברה זו עונה ר' אליעזר: מה ששאר זבחים הוכשרו בשאר ימות השנה כששחטם לשם פסח, זהו מפני שפסח בשאר ימות השנה הרי הוא כשלמים, שהרי אם שחטו אז לשם קרבן אחר [שע"כ עקרו משם פסח] – כשר. הלכך שאר זבחים שנזבחו לשם פסח כשרים כאילו שחטם לשם שלמים [שאע"פ שפסח צריך עקירה והרי כאן חשב לשם פסח ולא עקר, אעפ"כ היות והוא יודע ששוחט זבח אחר, ידיעתו זו לא גרעה מעקירה].

ורבי יהושע סבר שכל עוד הפסח לא נעקר הרי הוא 'פסח'. ואם אתה אומר שמחשבה לשם פסח שלא בזמנו נחשבת כלשם שלמים על ידי עילה כל דהו [כיון שידוע שהוא זבח אחר, כאמור. ולסברת ר' יהושע אין כאן 'עקירה' ע"י ידיעה זו], הרי אתה נותן כח שלמים בפסח יותר מדאי ומרועע כח הפסח – אלא כל שלא עקרו בפרוש יש לפנינו קדושת פסח.

חזר ר' אליעזר ודן דין אחר: היות ומותר הפסח בא שלמים ולא להפך, הרי פסח שלא בזמנו כשנשחט שלא לשמו הוא שלמים באמת. לכך כששחט אחרים לשמו בשאר ימות השנה, אין זו מחשבה מפסידה, כיון שהפסח בשאר ימות השנה הוא ממש שלמים ואין זו ככוונה לשם פסח (עפ"י חזון איש זבחים א, יג).
ע"ע במובא להלן נה.

(ע"ב) 'אמר לו ר' אליעזר: לא, אם אמרת בחטאת שכן כשרה לשמה כל השנה כולה, תאמר בפסח שאינו כשר אלא בזמנו. הואיל והוא פסול לשמו דין הוא שיפסלו אחרים לשמו' – כתבו התוס' (כאן וכע"ז בפסחים סב) שמקור דינו של ר' אליעזר אינו מה'קל וחומר' בלבד [שהרי גם בחטאת יש

לדון כמו כן], אלא עיקר דינו מסתמך על הכתוב זבח פסח הוא – שממעט אחרים לשמו. [ואע"פ שגם בחטאת נאמר 'היא' – זה נצרך לשוחט חטאת לשם אחרים, אבל בפסח אין צריך קרא לזה].
 ויוסף בן חוני הסובר שבשניהם פסול, אפשר שלמד מהקל-וחומר הן לענין פסח הן לענין חטאת; 'ומה חטאת שמוטרה בא עולה...'. או שמא למד מ'הוא' הנאמר בשניהם, הן לענין פסולן לשם אחרים הן לענין אחרים לשמן (עפ"י קרן אורה).

'בעי ר' זירא: כשרין ואין מרצין, וכי פליג בחדא פליג. או דלמא כשרין ומרצין, ובתרתיה פליגי... ואי ס"ד כשרין ומרצין, בכור בר ריצוי הוא?! אלא כשרין ואין מרצין, ומדסיפא כשרין ואין מרצין, רישא נמי... – כלומר, נסתפקנו האם שמעון אחי עזריה באמרו 'לשם גבוה מהן כשרין' – בא לחדש כאן דבר, לומר שכשרים ועולים, או לא בא בזה להוסיף כלום על תנא קמא. ומוכיחים, אם היה בא להשמיענו חידוש בדבר זה, לא היה שייך לנקוט 'בכור' שאין שייך שם ריצוי, אלא ודאי לא בא להשמיענו חידוש באמרו 'כשרים', ואם כן הוא הדין ברישא לא דיבר לענין ריצוי (חזו"א זבחים א, ג).

'אמר שמעון בן עזאי: מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן ביום שהושיבו את רבי אליעזר בישיבה' – הם ע"א חברי הסנהדרין ועוד מופלא על גביהן (פסקי הרי"ד; תפארת ישראל ידים ד, ב. וע"ע אור הישר. והביא הרי"ד (כאן ובהוריות ד). סמך נוסף לכך שהמופלא שבב"ד אינו נמנה בתוך שבעים ואחד. וכע"ז יש בתוס' בסנהדרין ג: ד"ה רבי יהודה. וע"ש מהרש"א ובתוס' שם טז: ובספר מרגליות הים שם).

'ולא הוסיף בן עזאי אלא העולה, ולא הודו לו חכמים' – הגם שקיבל מע"ב זקנים – לא הודו לו חכמים; אפשר שגם הם קבלו מחכמים אחרים שלא כדעת ע"ב הזקנים. ואפשר גם שהיו רוב הדעות שבאותו מעמד שלא כאותם זקנים (ע' יד דוד; חזו"א ידים ט, ד).
 ויש מי שפרש שאותם זקנים לא אמרו בפרוש שעולה פסולה, אלא בן עזאי הוא שלמד כן מתוך דבריהם מכך שנקטו 'הזבחים הנאכלין'. ולא הודו לו חכמים בהבנתו זו בדעת ע"ב זקנים (לח"מ על המשניות. וע' יד דוד).

'זהכתיב בין הערבים? אמר עולא בריה דרב עלאי: בין שני ערבים' – והשמיענו הכתוב בזה שלא נאמר שזמנו בערב דוקא ככתוב 'שם תזבח את הפסח בערב' – אלא כל היום שבין שני ערבים כשר. [ו'בערב' נצרך ללמוד 'אחר דבר... כבסמוך].

'מערב ועד בקר... אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר אלא זו בלבד' – אין הכוונה שהיא עבודה הכשרה מערב עד בקר – שהרי מצות הדלקה בין הערבים ככתוב, ואם המתין עד הערב כבר ביטל מצות עשה, [אלא שמכל מקום חייב עדיין להדליקה, וכמו גר שכבה – מדליקה כל הלילה כבמנחות פה – ע' שו"ת הרשב"א עט שט].

[ואין קשה קושית מקדש דוד (כא, א), מדוע הדלקת נרות דוחה שבת, והלא אפשר להדליקם במוצאי שבת כשר להדליק מערב עד בוקר – דליתא, שזמן מצות ההדלקה מבעוד יום דוקא].
 ואפשר לפרש שזה שאמר 'כשרה מערב עד בקר' – שאם לא הדליק, מדליק כל הלילה. וכן פירש השואל בתשובת הרשב"א (שט).
 אבל הרשב"א שם השיב שאין הפירוש כן, שהרי למדו מן הכתוב הוזה שהדלקת הנרות היא עבודה

המאוחרת ואין אחריה עבודה, אלא זהו פירוש מערב עד בקר – בעבודה זו שובתות העבודות עד בקר (עפ"י חזון איש מנחות ל,ו. וע' בלשון רש"י כאן; תוס' מנחות פט. ד"ה איך; חזון איש מנחות לו,ה).

דף יב

‘אחר דבר...’ – בגדר דין זה, ע' ביוסף דעת פסחים נט.

‘מגדף בה רבי אבהו: אם כן, פסח כשר לבן בתירא היכי משכחת לה, אי דאפרשיה האידנא דחוי מעיקרו הוא, ואי דאפרשינהו מאתמול נראה ונדחה הוא? אלא אמר רבי אבהו: תהא לאחר הצות...’

– הנה מכתב ששלחתי להגר"ח קניבסקי שליט"א, ותשובתו עמו:

לא הבנתי מה מקשה זאת לר' יוחנן דוקא, הלא כמו כן קשה על כל קרבן חטאת שקבוע לו זמן, שקודם זמנו אינו ראוי כלל להקרבה, בין לשמו בין שלא לשמו. ואת"ל קרבן ציבור שאני ש'סכין מושכתן', עדיין קשה לכאורה מפרו של אהרן דיום הכיפורים.

מענה:

כל חטאות מפרישין בזמנו אבל פסח שצריך להביאו לביהמ"ק והדרך להפרישו קודם הצות עי' כלים פי"ט מ"ב ולכן פריך מינה

‘תהא לאחר הצות...’ – מכאן משמע שמועיל ביקור ממום בקרבן טרם הקדשו, שהרי צריך לבקרו ד' ימים קודם הקרבתו ואז הלא היה חולין (כן הוכיח בטורי אבן מגילה י: וכן משמע במאירי ובפסקי הרי"ד בפסחים צו. ע"ע בענין זה במובא בשבועות י: ובפסחים סו. וע"ש בספר באר יעקב סי' י ובהר צבי כאן).

‘לילה אין מחוסר זמן, דתני דבי ר' ישמעאל: ליל שמיני נכנס לדיר להתעשר, וכדרבי אפטוריקי...’ – ניתן לפרש את הראיה בשתי פנים; מכך שמתר להכניסו לדיר להתעשר בליל שמיני מוכח שלילה אינו 'מחוסר זמן', כי מחוסר זמן אסור להקדישו.

או אפשר שהראיה היא מדין דיחוי – מזה שמכניסו לדיר להתעשר בליל שמיני ואינו נדחה משום כך אלא כשר להקרבה – מוכח שלילה אינו מחוסר זמן, שאל"כ הרי הוא דיחוי.

ואף על פי שכל קרבן שעבר עליו לילה, לא נחלק בו אדם מעולם שאין שייך לומר שם דין 'דיחוי' הגם שאי אפשר להקריב קרבן בלילה, וגם הסובר לילה מחוסר זמן מודה בדבר – זהו לפי שאין שייך 'דיחוי' אלא כשהקרבן נדחה מצד עצמו או מצד הבעלים, אבל בלילה שהכל ראוי להקרבה אלא שהלילה אינו ראוי כלל לשום קרבן, אין שייך בזה דין 'דיחוי' (כמו שכתבו התוס' ביומא סד. ד"ה התם). אבל כאן הוכיחו שאם לילה הוא בגדר 'מחוסר זמן' – הרי כשהקדישו בליל שמיני, נחשב כמקדיש קודם הזמן, כי מעיקר דינו אין הקרבן ראוי להקרבה אלא מבוקרו של יום השמיני, ומכך שאינו נדחה – מוכח שלילה אינו מחוסר זמן.

לדרך זו נמצינו למדים מכאן לענין פסול הרצאה בליל שמיני, שמלבד הדין הכללי שלילה אינו ראוי לקרבנות (מביום צותו), ישנו דין נוסף (שנלמד מומיום השמיני והלאה) שלא הגיע זמן ההקרבה אלא בבוקר השמיני. וכן מבואר בתוס' כאן. וכתבו נפקותא שאם עלה – ירד, שלא כשאר קרבנות שהוקרבו בלילה, שאם עלו לא ירדו.